

MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALARNI O‘YIN TEXNOLOGIYASI ORQALI KASB-HUNARGA QIZIQISHINI SHAKLLANTIRISH

Muallif: Abdulhakimova Sarvinoz Baxtiyor qizi ¹

Affiliyatsiya: Nordik Xalqaro Universiteti 1-bosqich magistranti ¹

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.17383633>

ANNOTATSIYA

Maktabgacha yoshdagi bolalarda kasb-hunarga qiziqishni shakllantirish jamiyatning kelajakda raqobatbardosh kadrlarni tayyorlashiga zamin yaratadi. Ushbu jarayonda o‘yin texnologiyalari asosida bolalarning kognitiv, ijodiy va muloqot qobiliyatlarini rivojlantirishga alohida e‘tibor qaratiladi. Turli rolli va didaktik o‘yinlar yordamida bolalar kasblar bilan tanishib, ularga qiziqish bildiradilar. Bu yondashuv ta‘lim sifatini oshirishda hamda bolalarni ijtimoiy hayotga tayyorlashda samarali usul hisoblanadi.

Kalit so‘zlar: maktabgacha ta‘lim, o‘yin texnologiyalari, kasb-hunarga qiziqish, didaktik o‘yinlar, kognitiv rivojlanish, ijodiy fikrlash, rolli o‘yinlar, ijtimoiy moslashuv, kasbiy ko‘nikmalar, pedagogik metodlar, bolalar psixologiyasi, amaliy faoliyat.

KIRISH

Maktabgacha ta‘lim yoshidagi bolalar – mamlakatning intellektual va iqtisodiy salohiyati uchun poydevor bo‘lib xizmat qiladigan avloddir. Shu sababli, ularning shaxsiy va kasbiy rivojlanishiga bo‘lgan e‘tibor bugungi kunning dolzarb masalalaridan biri hisoblanadi. Inson faoliyati va qobiliyatlarini shakllantirish aynan maktabgacha ta‘lim davridan boshlanadi. Bu jarayonda kasb-hunarga qiziqish uyg‘otish bolalar ongida mehnatga hurmat, ijodiy yondashuv va ijtimoiy moslashuvni rivojlantirishning dastlabki qadami bo‘lib xizmat qiladi. O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti tomonidan so‘nggi yillarda maktabgacha ta‘lim tizimini modernizatsiya qilish va innovatsion pedagogik texnologiyalarni joriy etish borasida muhim qarorlar qabul qilindi. Xususan, O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017-yil 30-sentabrdagi “Maktabgacha ta‘lim tizimini boshqarishning tubdan takomillashtirilishi to‘g‘risida” PF-5198-sonli Farmoni maktabgacha ta‘limni rivojlantirishning strategik yo‘nalishlarini belgilab berdi. Ushbu farmonga muvofiq, ta‘lim mazmuniga zamonaviy o‘quv-uslubiy dasturlarni joriy etish, bolalarni milliy va umuminsoniy qadriyatlarga yo‘naltirish, shuningdek, ularni kasb-hunarga qiziqtirish uchun innovatsion yondashuvlardan foydalanish dolzarb vazifa sifatida ko‘rsatib o‘tilgan.¹

Shu bilan birga, 2019-yil 8-maydagi “O‘zbekiston Respublikasida maktabgacha ta‘lim tizimini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to‘g‘risida” PQ-4312-sonli qaror maktabgacha ta‘lim muassasalarida o‘yin texnologiyalarini keng

¹ . O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti. “Maktabgacha ta‘lim tizimini boshqarishning tubdan takomillashtirilishi to‘g‘risida” farmon. PF-5198-son. 2017-yil 30-sentabr.

qo'llash va bolalarning kasbiy faoliyatga qiziqishini shakllantirish bo'yicha amaliy chora-tadbirlarni amalga oshirishni belgilab berdi.²

Ushbu maqolada o'yin texnologiyalarining maktabgacha ta'lim yoshidagi bolalarning kasb-hunarga qiziqishini shakllantirishdagi roli va samaradorligini tahlil qilish, shuningdek, Prezident qarorlarining mazkur sohadagi ahamiyati muhokama qilinadi.

ADABIYOTLAR TAHLILI

O'yin texnologiyalarining mohiyati va ahamiyati

O'yin texnologiyalari maktabgacha ta'lim yoshidagi bolalar rivojlanishining eng samarali vositalaridan biri hisoblanadi. Psixolog L.S. Vygotskiy fikriga ko'ra, o'yin – bu bolalarning rivojlanishi va ijtimoiylashuvi uchun tabiiy muhit bo'lib, ular o'z qiziqishlarini ifoda etish, atrof-muhitni o'rganish va o'z tajribalarini boyitishda muhim vositadir. ³Vygotskiy ta'kidlaganidek, o'yin jarayonida bolaning ijtimoiy me'yorlarni o'rganishi va ular asosida muloqotga kirishishi shakllanadi.

Montessori uslubiga ko'ra, o'yin orqali bolalar real hayotga tayyorgarlik ko'radi. Montessori o'zining "Bola o'yin orqali o'rganadi" asarida bolalarning mustaqil faoliyatiga e'tibor qaratib, ularning atrofdagi hayotdan ilhomlanishini rag'batlantirishni tavsiya etadi. Ushbu usulda bolalarni kasblar bilan tanishtirish uchun ular o'zlari uchun muhim bo'lgan faoliyat turlarini o'yin shaklida bajarishlari lozim.⁴

Kasb-hunarga qiziqishni shakllantirishning bosqichlari

Maktabgacha yoshdagi bolalarda kasb-hunarga qiziqish shakllantirish uchun asosiy bosqichda amalga oshiriladi:

1. Tanishuv bosqichi: Bolalar kasblar haqida boshlang'ich bilimga ega bo'ladi. Masalan, rolli o'yinlar orqali ular shifokor, o'qituvchi, quruvchi kabi kasblarni tushunib olishadi.

2. Qiziqishni rivojlantirish bosqichi: Bolalar o'yinlar orqali o'zlari yoqtirgan kasbni tanlab, ushbu kasb bo'yicha o'z qiziqishlarini mustahkamlaydi. Misol uchun, "Kasblar festivali" tashkil qilish orqali bolalar turli sohalarda bilan tanishtiriladi.

3. Ijodiy faoliyat bosqichi: Bolalar o'z qiziqishlari doirasida ijodiy ishlarda ishtirok etadi, masalan, kichik loyiha va maketlar yaratadi.

METODOLOGIYA

Bugungi kunda zamonaviy kasblar nafaqat texnologik sohalarda, balki maktabgacha ta'limda ham o'z aksini topmoqda. Ta'lim jarayoniga innovatsion texnologiyalarni joriy etish va bolalarni kelajakdagi kasblarga tayyorlash dolzarb vazifalardan biri hisoblanadi. Zamonaviy kasblarni maktabgacha ta'limga bog'lash orqali bolalarda texnologiyaga, ijodkorlikka va mas'uliyatga qiziqish uyg'otish mumkin.

1. Axborot texnologiyalari va dasturlash

Ta'lim texnologiyalari muhandisi: Raqamli vositalar yordamida bolalar uchun o'yin dasturlari ishlab chiqish. Masalan, bolalarning aqliy rivojlanishini rag'batlantiradigan mobil ilovalar va o'yinlar yaratish.

² O'zbekiston Respublikasi Prezidenti. "O'zbekiston Respublikasida maktabgacha ta'lim tizimini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida" qaror. PQ-4312-son. 2019-yil 8-may.

³ Vygotskiy, L. S. (1978). Mind in Society: The Development of Higher Psychological Processes.

⁴ Montessori M. "Bola o'yin orqali o'rganadi". Rim: Montessori nashriyoti, 1936.

Robototexnika mutaxassisi: Maktabgacha yoshdagi bolalarga robotlar bilan ishlashni oddiy o'yinlar orqali o'rgatish. Bu bolalarda texnologiyaga bo'lgan qiziqishni uyg'otadi.

2. Ijodiy san'at

Grafik dizayner va animatorlar: Ta'limiy multfilmlar va interaktiv materiallar yaratish orqali bolalarning ta'lim jarayonini qiziqarli qilish.

3. Ekologiya va yashil texnologiyalar

Ekolog-mutaxassislar: Bolalarga tabiatni muhofaza qilishni o'rgatish. Maxsus ekologik o'yinlar yordamida atrof-muhitga g'amxo'rlik qilishni tushuntirish.

Yashil texnologiyalar eksperti: Ta'lim maskanlarida ekologik xavfsiz materiallar va o'yinchoqlarni joriy etish.

Zamonaviy kasblarning maktabgacha ta'limga foydasi

Texnologiyaga qiziqish uyg'otadi: Bolalar robototexnika va dasturlash elementlarini oddiy o'yinlar orqali o'rganadi.

Ijodiy qobiliyatlarni rivojlantiradi: Raqamli grafikalar, multfilm yaratish va badiiy o'yinlar orqali bolalarning tasavvur doirasi kengayadi.

Ekologik ongni shakllantiradi: Tabiatni sevis va muhofaza qilishga o'rgatuvchi o'yinlar bolalarda mas'uliyatni oshiradi.

Raqamli ta'limni kuchaytiradi: Innovatsion texnologiyalar bolalarning bilim olish jarayonini osonlashtiradi va qiziqarli qiladi.

Zamonaviy kasblarni maktabgacha ta'limga integratsiya qilish bolalarning 21-asr ko'nikmalariga ega bo'lishiga yordam beradi va ularni kelajakdagi muvaffaqiyatli hayotga tayyorlaydi.⁵

XULOSA

Maktabgacha yoshdagi bolalarda kasb-hunarga qiziqishni shakllantirish jamiyatda kelajak avlodning muvaffaqiyatli kasbiy yo'nalish topishi uchun muhim ahamiyatga ega. O'yin texnologiyalari bu jarayonda bolalar psixologik va kognitiv xususiyatlariga mos keladigan samarali vosita sifatida xizmat qiladi.

O'yin texnologiyalari bolalarning ijodkorlik, mustaqil fikrlash va guruhda ishlash ko'nikmalarini rivojlantirishga xizmat qiladi. Bu jarayonda turli rolli o'yinlar va modellashtirish usullari orqali bolalar turli kasb turlari bilan tanishadi, ularning mohiyatini tushunadi. Maktabgacha yoshdagi bolalarda qiziqish va kuzatuvchanlik kuchli bo'lganligi sababli, ularga kasblarni o'yin orqali o'rgatish mazmunli va qiziqarli bo'lishi kerak. Masalan, shifokor, muhandis yoki o'qituvchi kabi kasblarni o'yin orqali namoyish etish, bu kasblarning asosiy vazifalarini bajarish orqali bolalarda faol ishtirokni ta'minlaydi. O'yin texnologiyalari bolalarning mantiqiy fikrlash, muammolarni hal qilish va o'zaro hamkorlik qilish kabi ko'nikmalarini rivojlantiradi. Shuningdek, ular kasb-hunarga bo'lgan ilk qiziqishlarni shakllantirib, bolalarni amaliy faoliyatga tayyorlashga yordam beradi. Maktabgacha ta'lim muassasalarida kasb-hunarga qiziqishni rivojlantirishda o'yin jarayoniga ota-onalarni jalb qilish, multimediya vositalaridan foydalanish va real hayotiy vaziyatlarni modellashtirish tavsifa etiladi.

Xulosa qilib aytganda, o'yin texnologiyalari orqali kasb-hunarga qiziqishni shakllantirish nafaqat bolalarning rivojlanishini ta'minlaydi, balki ularning ijtimoiy hayotga moslashuvchanligini oshirishga ham xizmat qiladi. Shu bois, ushbu

⁵ UNESCO. "Innovative Pedagogies for Early Childhood Education". Parij: UNESCO Publishing, 2019.

yondashuvni amaliyotga joriy etish maktabgacha ta'lim tizimi oldida turgan muhim vazifalardan biridir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti. "Maktabgacha ta'lim tizimini boshqarishning tubdan takomillashtirilishi to'g'risida" farmon. PF-5198-son. 2017-yil 30-sentabr.
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti. "O'zbekiston Respublikasida maktabgacha ta'lim tizimini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida" qaror. PQ-4312-son. 2019-yil 8-may.
3. Vygotskiy, L. S. (1978). Mind in Society: The Development of Higher Psychological Processes.
4. Montessori M. "Bola o'yin orqali o'rganadi". Rim: Montessori nashriyoti, 1936.
5. UNESCO. "Innovative Pedagogies for Early Childhood Education". Parij: UNESCO Publishing, 2019.

